

Rừng Trung Sơn: Từ hương ước giữ rừng đến bài toán bảo tồn giữa đô thị

16:55 24/10/2026

Giữa những tuyến đường và khu dân cư đang phát triển ở vùng Tây Bắc TP. Đà Nẵng, rừng Trung Sơn vẫn lưu giữ được cây xanh lâu năm cùng những dấu tích lịch sử, văn hóa của một cộng đồng hình thành từ nhiều thế kỷ trước.

Rừng Trung Sơn nhìn từ trên cao. Ảnh: Hoàng Hữu Gia Bảo.

Chủ trương đầu tư gần 399 tỷ đồng để tôn tạo khu di tích và hoàn thiện hạ tầng mở ra cơ hội mới. Điều đáng quan tâm là làm sao để sau những đổi thay, khu rừng vẫn giữ được giá trị đã được người dân nâng niu qua nhiều thế hệ.

Đình làng Trung Sơn.

Đình làng Trung Sơn.

Người làng Trung Sơn biết ơn, cùng chung tay bảo vệ rừng theo hương ước truyền từ nhiều đời.

Khi rừng là lời hứa của một làng

Rừng Trung Sơn thuộc phường Liên Chiểu, trước đây là thôn Trung Sơn, xã Hòa Liên, huyện Hòa Vang (cũ). Giữa không gian đô thị mở rộng, những tán cây ở đây gợi nhắc một nếp sống làng quê mà thiên nhiên luôn gắn liền với tín ngưỡng, lịch sử và sinh kế.

Người dân Trung Sơn đã gìn giữ khu rừng từ khi lập làng, vào năm 1670. Những quy ước cộng đồng được truyền qua nhiều đời, trong đó có việc không tùy tiện chặt cây, lấy cát hoặc xâm phạm khu rừng. Ngay cả khi đời sống còn nhiều khó khăn, ý thức coi rừng là tài sản chung vẫn được duy trì.

Rừng Trung Sơn nhìn từ trên cao. Ảnh: Hoàng Hữu Gia Bảo.

Với người dân, giữ rừng không chỉ để bảo vệ một nơi linh thiêng. Cây xanh, nền cát và nguồn nước là những thành phần của môi trường sống; còn những khoảng đất dưới tán rừng gắn với sinh hoạt văn hóa, tưởng nhớ tiền nhân. Chính sự gắn bó ấy tạo nên cách bảo vệ rừng từ cộng đồng, trước khi các công cụ quản lý hiện đại hiện diện.

Anh Bùi Văn Nam - Bí thư thôn Trung Sơn, phường Liên Chiểu giới thiệu về giếng cổ.

Bên trong và ven bờ rừng còn có đình Trung Sơn, giếng cổ, miếu Âm linh, miếu Bà Ngũ Hành, bia tưởng niệm các anh hùng liệt sĩ và khu mộ của gần 200 nghĩa sĩ, theo tư liệu cơ quan văn hóa. Trong các cuộc kháng chiến, nơi đây cũng gắn với hoạt động che chở lực lượng cách mạng. Mỗi dấu tích là một phần câu chuyện về con người và vùng đất, tạo nên giá trị khác biệt so với một công viên cây xanh thông thường.

Bia tưởng niệm các anh hùng liệt sĩ.

Khu mộ của gần 200 nghĩa sĩ.

Tuy nhiên, bối cảnh hôm nay đã thay đổi. Hệ thống giao thông, khu dân cư và nhu cầu sử dụng đất đặt ra những yêu cầu mới đối với việc bảo vệ khu rừng.

Những quy ước làng vẫn có ý nghĩa, nhưng cần được tiếp nối bằng quy hoạch rõ ràng, cơ chế quản lý bền vững và nguồn lực phù hợp.

Miếu Âm linh.

Gần 399 tỷ đồng và bài toán bảo tồn

Đôi Trung Sơn từng trải qua nhiều bước điều chỉnh quy hoạch. Năm 2016, thành phố phê duyệt quy hoạch chi tiết khu vực. Đến ngày 10/12/2021, UBND huyện Hòa Vang (cũ) khi đó ban hành Quyết định 8667/QĐ-UBND, phê duyệt điều chỉnh quy hoạch chi tiết tỷ lệ 1/500, thay thế quyết định năm 2016. Việc điều chỉnh quy hoạch đặt ra một yêu cầu xuyên suốt: Mọi phương án hạ tầng phải tính đến cảnh quan và các dấu tích lịch sử đang hiện diện tại đây.

Ngày 16/9/2026, UBND TP. Đà Nẵng ban hành Quyết định 4171/QĐ-UBND, phê duyệt chủ trương đầu tư dự án hệ thống hạ tầng kỹ thuật và giao thông Khu di tích Đôi Trung Sơn. Tổng mức đầu tư không quá 398,89 tỷ đồng từ ngân sách thành phố; UBND phường Liên Chiểu làm chủ đầu tư kiêm điều hành dự án.

Mục tiêu của dự án là hình thành công viên cây xanh kết hợp tôn tạo, bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa – lịch sử; phục vụ tri ân, giáo dục truyền thống và sinh hoạt cộng đồng, đồng thời hoàn thiện kết nối hạ tầng, giao thông.

Điểm đáng chú ý nằm ở cơ cấu nguồn vốn. Trong tổng mức đầu tư, khoảng 201,77 tỷ đồng dự kiến dành cho bồi thường, giải phóng mặt bằng, hỗ trợ tái định cư và di dời hạ tầng điện 110kV; khoảng 161,93 tỷ đồng dành cho xây dựng. Phần còn lại là chi phí quản lý, tư vấn, các khoản khác và dự phòng. Như vậy, hơn một nửa nguồn vốn dự kiến liên quan đến giải phóng mặt bằng, tái

định cư và di dời hạ tầng điện.

Miếu Bà Ngũ Hành.

Quyết định dự kiến bố trí 96 lô đất tái định cư. Đây là số lô đất, không phải số hộ dân đã được xác định phải di dời. Dự án còn có hai tuyến đường dài khoảng 691m và 212,6m, cùng hệ thống điện, cấp thoát nước, cảnh quan cây xanh và bãi đỗ xe. Giai đoạn 2026–2027 được xác định để chuẩn bị đầu tư; giai đoạn 2027–2029 triển khai thực hiện.

Nguồn lực ấy có thể tạo điều kiện cải thiện giao thông, chỉnh trang không gian công cộng và phát huy giá trị khu di tích. Song, thành công không chỉ đo bằng khối lượng công trình. Những tuyến đường mới đi qua đâu, tác động đến cây xanh và địa hình thế nào, các công trình lịch sử được bảo vệ trong phạm vi nào là những vấn đề phải được làm rõ trong các bước thiết kế, thẩm định và tổ chức thực hiện.

Đặc biệt, đời sống người dân cũng nằm trong bài toán phát triển. Theo phản ánh được Cổng thông tin điện tử Đà Nẵng đăng tải ngày 17/9/2026, một số thửa đất đã được kiểm định, đo đạc từ năm 2021 nhưng người dân chưa nhận được phương án bồi thường hoặc thông báo tiến độ tại thời điểm phản ánh. Chủ tịch UBND phường Liên Chiểu cho biết, địa phương sẽ triển khai công việc giải phóng mặt bằng theo quy định khi dự án được phê duyệt và bố trí vốn. Việc công khai thông tin đất đai, phương án hỗ trợ và tái định cư là điều kiện quan

trọng để tạo sự đồng thuận.

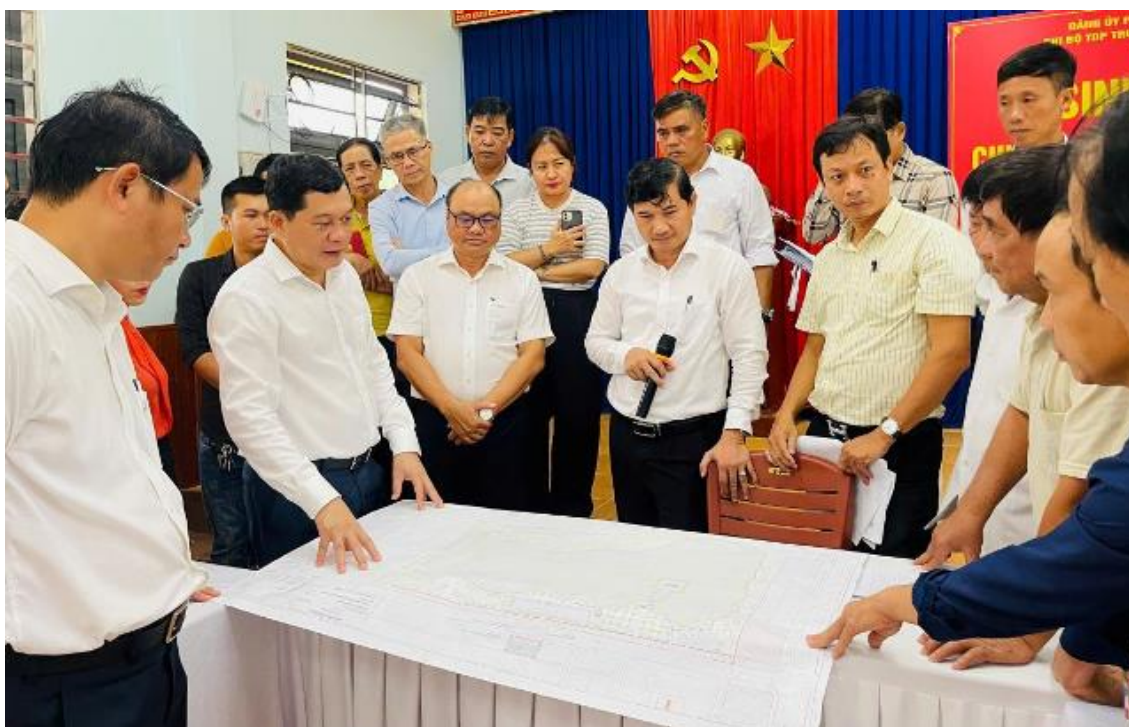

Rừng Trung Sơn còn hàng chục loại cổ thụ quý .

Để bảo tồn không dừng ở những công trình mới

Một khâu then chốt khác là hoàn thiện pháp lý bảo vệ di tích. Rừng Trung Sơn đã được đưa vào danh mục kiểm kê di tích theo Quyết định 2954/QĐ-UBND ngày 29/12/2023. Ngành văn hóa đã hoàn thiện hồ sơ đề nghị xếp hạng di tích cấp thành phố, nhưng việc kiểm kê không đồng nghĩa địa điểm đã được xếp hạng.

Theo thông tin công bố tháng 2/2026, cơ quan chuyên môn chưa đủ cơ sở xác định hiện trạng sử dụng đất để xây dựng phương án khoanh vùng bảo vệ di tích, do các thủ tục bồi thường, thu hồi và giao đất chưa hoàn tất. Đây là mất xích cần tháo gỡ: Ranh giới đất đai rõ ràng sẽ giúp xác định không gian cần bảo vệ, đồng thời tạo cơ sở triển khai những hạng mục đầu tư phù hợp.

Ủy viên thường vụ, Phó Chủ tịch Thường trực HĐND TP. Đà Nẵng Trần Phước Sơn nghe lãnh đạo phường Liên Chiểu báo cáo về dự án tôn tạo di tích Đồi Trung Sơn. Ảnh: Phạm Bình.

Trong chuyến kiểm tra ngày 6/10/2026, Ủy viên thường vụ, Phó Chủ tịch Thường trực HĐND thành phố Trần Phước Sơn đề nghị chú trọng tôn tạo, phát triển cảnh quan và hoàn thiện hồ sơ đề nghị công nhận di tích. Những yêu cầu này cần được cụ thể hóa bằng giải pháp kỹ thuật, không chỉ dừng ở định hướng.

Bảo tồn Trung Sơn không đơn thuần là trồng thêm cây hoặc xây mới công trình. Giá trị của khu rừng nằm trong mối liên hệ giữa cây cổ thụ, địa hình, nguồn nước, đình làng, miếu thờ và ký ức cư dân. Vì vậy, cần khảo sát hiện trạng, nhận diện những yếu tố cần giữ nguyên và tính toán tác động môi trường trước khi can thiệp. Việc tu bổ công trình lịch sử cũng phải tôn trọng yếu tố gốc, tránh để vẻ khang trang mới làm mất dấu vết có giá trị.

Không gian này còn có tiềm năng trở thành địa chỉ giáo dục lịch sử, văn hóa cho học sinh và điểm tham quan phù hợp với cư dân, khách thập phương. Tuy nhiên, hoạt động tham quan cần tôn trọng tính trang nghiêm của di tích, không gây áp lực lên môi trường tự nhiên. Cơ chế chăm sóc cây xanh, quản lý di tích, duy tu hạ tầng sau đầu tư cũng quan trọng không kém giai đoạn xây dựng.

Quan trọng hơn, cộng đồng Trung Sơn cần tiếp tục được tham gia góp ý, giám sát và gìn giữ những giá trị mà họ đã bảo vệ qua nhiều thế hệ. Nhà nước có thể tạo nguồn lực và hành lang pháp lý; người dân mang đến hiểu biết về địa phương, ký ức và trách nhiệm gắn bó lâu dài với khu rừng. Hai yếu tố ấy phải cùng hiện diện trong tương lai Trung Sơn.

Hơn ba thế kỷ, người Trung Sơn đã gìn giữ rừng bằng những quy ước cộng đồng truyền từ đời này sang đời khác. Bước vào giai đoạn đầu tư mới, giá trị lớn nhất không chỉ là một khu di tích khang trang hơn, mà để giữa nhịp phát triển của TP.Đà Nẵng, Trung Sơn vẫn giữ được cây xanh, lịch sử và hồn cốt của mình.

Hoàng Hữu Quyết - Đình Lương